

ILAHİYAT KÜLLİYATI

Kitapın Sıra No.

8

MÜSLÜMANLIK ESASLARI

Yazan:

OMER FEVZİ MARDİN

SİNAN MATBAASI

VE NEŞRİYAT EVİ

1943

İLÂHIYAT KÜLLİYATI

Basım sıra No.

8

Müslümanlık Esasları

Yazan:

ÖMER FEVZİ MARDİN

SINAN MATBAASI
VE NEŞRİYAT EVİ

1943

Önsöz Ve Özür dileği

İkinci Cihan Harbinin yaydığı İktisadi zorluklar, kitap basım işlerini de güçleştirdi

Evvelce başlamış bulunduğum (ilâhiyat külliyyatı) nın basım işi bu sebeple yedinci kitaptan sonra fasılaya uğradı. Bu hayırlı işi daha fazla geri bırakmamak için çare aradım ve nihayet şu karara vardım:

Külliyyatın hacmi büyük veya mevzuu klâsik kitaplarının basımını (Dünyanın iktisadî hayatı müsait oluncuya kadar ileriye) bırakıyorum. Şimdilik en kısa veya kısaltılabilir veya küçük kısımlara tefriki mümkün olanlarını ele alıyorum. Bunların içinde de her kesce her vakit aranan, en çok alâka ve ihtiyaç, hissedilen kısımlarını en öne koyuyorum. Böylece şimdilik kitaptan ziyade bir risale serisi basımına tevessül ediyorum. Zaten külliyyatın ilk neşrine başladığım zaman (birinci kitabın tab'ında) mecmuu 28 i bulan kitap sayısı sonra yeniden yazılanlarla 46 yı bulmuştu. Fakat bunların mevzu itibarile münasebetleri evvelki basım sıra tertibini yeni mevcuda göre değiştirmeyi de icap ettiriyordu. İşte bu gibi zaruretler dolayısıyla de ilk tertip ettiğim neşriyat sırasından çıkıyorum. Ve bu risaleyi bu isimle sekizinci sıra numarasına alıyorum.

Gerek külliyyatın neşriyatında vukua gelen zarûri gecikmeden gerekse basım sıra tertibinin zarûri değişmesinden dolayı okuyucularımdan öziir ve tamamına hayırlısıyla erdirmek için Cenabıhaktan muvaffakiyet dilerim.

ÖMER FEVZİ MARDİN

Külliyatın birinci kitabının basımında mevcudu yirmi sekiz olarak gösterilen ve münderecatları hakkında tafsilât verilen kitapların isimleri:

- 1 — Başlangıçtaki fikir.
- 2 — Hakikat İlmi
- 3 — Din ve safhaları
- 4 — Din ve esasları
- 5 — Din ve telâkkileri
- 6 — Din ve hikmetleri
- 7 — Din ve ilmihal esasları
- 8 — Musevilik
- 9 — İsevilik
- 10 — Muhammedilik
- 11 — Namaz mefhumu.
- 12 — Oruç mefhumu.
- 13 — Tasnifli Kır'anı Kerim.
- 14 — Mukaddes müeyyideler.
- 15 — Tefsir.
- 16 — Münâcât.
- 17 — Tevratı Şerif vesikası.
- 18 — Hikmetler ve Hakikatler.
- 19 — Dinler arası harp ve sulh hükümleri.
- 20 — Siyaset ve mezhep
- 21 — Talim ehliyeti
- 22 — İslâmda istifa ve takvâ yolu.
- 23 — Hristiyanlarda intibah ve ittika hareketleri.
- 24 — Mukaddes kitaplara müstenit hayat muhtırası
- 25 — Münâcât fikirleri.
- 26 — İlâhiler.
- 27 — Ana kültür - Ana dizi.
- 28 — Dünya ızdırabı ve ümit.

Yukardaki sırada gösterilen kitaplardan birinciden itibaren yedisi ve ayrıca iki risale vaktile basılmıştı. İsimleriyle fiyatları ları bu kitabın dış kabında gösterilmiştir.

Yukardaki 28 kitaba ilâve olarak sonradan yazılan 18 kitap ta şunlardır :

- 1 — İbrahîmîlik (Musevilik serisine girecek)
- 2 — Musevîliğin kuruluşu. (Musevîlik serisine girecek)
- 3 — Bu günkü Musevîlik. (Musevîlik serisine girecek)
- 4 — Dinler arası ilâhiyat fikri. (Allah telâkkisi serisine girecek)
- 5 — Hristiyanlıkta Allah telâkkisi (Allah telâkkisi serisine girecek)
- 6 — Melekût (Hristiyanlık serisine girecek)
- 7 — Peygamberler.
- 8 — İslâm ilmihali.
- 9 — İslâm din dersleri.
- 10 — Müslümanlık esasları.
- 11 — İctihad (Akıl hakkı)
- 12 — Fikirler. kanaatler.
- 13 — Hakikatler ve nesiller.
- 14 — Tekâmülde bu gün.
- 15 — Tekâmülde yarın.
- 16 — Beşeriyette ideoloji safhaları.
- 17 — İctimai esaslar.
- 18 — Şark dinleri

Müslümanlık esasları kitabı

Dinin hitap ettiği varlıklar

1—AKIL

2— FİKİR

İzahı:

1 — **AKIL** : Kur'anı Kerimde Allah akla hitap eder. Aklı olmıyanın dîni de olmıyacağı dinde bir düsturdur. İşte Kur'anı Kerimden bir müeyyide :

(3 - Âli ümran - 7) : «Kur'anı Kerimden ancak kâmil akıl sahipleri nasihat alırlar. »

Diğeri:

(12 - Yûsuf - 2) : «Biz onu (*Kur'anı Kerimi*) anlayıp akletmeniz için arapça Kur'an olarak indirdik. »

Diğeri

(53 - Necim - 10(2)) : «O (*Hazreti Muhammed*) Kâmil akıl sahibi ve müstakimdir.»

Diğeri

(40-Mü'min- 68(67))- : «Lâzımdırki (*Allahın*) Kudret ve vahdaniyetini akl edesiniz.»

Diğeri

(2 - Bakara - 269) : «Allah dilediğine hikmeti ihsan eder. Kendisine hikmet verilen kimseye azîm hayırlar verilmiş demektir. Bunu ancak akıl erbabı anlar ve tezekkür eder.»

Netice

Din; insana, aklını kullanmayı her şeyde esas tutar. Hayatın batını, zahiri hiç bir safhasında hiç bir işinde, şuursuz, körü körüne uymayı tecviz etmez. Yani şuursuz bir hareketin neticesi bir tesadüf eseri iyi bile çıksa, fena neticeli fakat şuurlu hareketin daha doğru olduğunu öğretir.

2 — FİKİR : Aklı olanın mertebesi fikirle yükselir. Hakikatlere fikirle nüfuz edilir, hakka fikirle erilir.

Peygamberimiz. Efendimiz bir saat tefekkür yetmiş yıl (fikirsiz) ibadetten hayırlıdır buyurur. İnsan ilâhiyatta, içtimaiyatta, ahlâkiyatta düşünce kabiliyetini kullanması ve aklını tefekkürde çalıştırması nisbetinde tekâmül eder. Münevver (aydın) denilen İnsan tabakası işte fikir adamlarıdır.

Bu esasta Kur'anı Kerimden bazı müeyyideler mütalaa edelim :

(38 - sât - 29): «Ayetlerini düşünüp mülâhaza etmeleri ve onun muhtevi olduğu vaızlar ve nasihatlar ile kâmil akıl sahiplerinin mütenebbih olmaları için sana mubarek bir kitap indirdik.»

Diğeri

(60(59) - Mümtahine(Haşr) - 21) : «Allahutaâlâ belki tefekkür edip düşünürler diye bu meselleri insanlar için darb ve irad eder.»

(2 - Bakara - 221) : «Tezekkür ve tefekkür etmeleri için de âyetlerini insanlara beyan ve âşikâr eyler.»

(3 - Âliümrân - 191) : «Öyle kâmil akıl sahipleri ki Allahı ayakta, oturarak, yattıkları halde (bile) anarlar. Göklerin ve yerin yaradılışını tefekkür edip düşünürler.»

Dinin istinat ettiği esaslar

3 — ŞUUR

4 — MANTIK

5 — BEYYİNE (Delil)

İzahı:

3 — ŞUUR : İşlek bir aklın kavrayış kabiliyetidir. Şuur tefekkürün neticesi, tefekkürün semeresidir. Din şuurlu bir başta sağlam bir yer bulur. Ve sarsıntısız durur. Şuurlu adam manevi rüşd sahibi, doğruyu eğriyi seçen demektir. Fikrine hakim insan demektir.

4 — MANTIK : Şuurlu adamın bir şeyi kabul veya red hususunda kullandığı akıl ölçüleridir.

5 — BEYYİNE : (Delil) Kur'anı Kerim; insana o derece aklını, fikrini, muhakemesini kullanmakta serbesti verir ve kanaat getirmesi için o derece ictihat hakkı verirki «Kurtulacaksan da kendi kanaatin ile kurtul (Zira o sana mal olur) mahv olacaksan bile kendi kanaatınla inanıp seçtiğin yolda mahvol. (Çünkü o sana sonu düzelen bir ders olur) fikrini, hürriyetini telkin buyurur. İşte müeyyidesi:

(8 - Enfâl - 44(42)) : «Helâkmi olacak, delil ile helâk olsun, hayat mı bulacak, delil ile hayat bulsun.»

İslâm mükellefiyetleri

6 — İMAN (İnanç)

7 — İSLÂM (Teslimiyet)

8 — TAKVÂ (Sakınmak)

9 — AMEL (İş, fiiliyat)

izahları:

6 — İMAN : Allahnı birliğine, Meleklerine inanmak, kitaplarına ve Peygamberlerine inanmak ve aralarına fark koymamak, ahîret gününe inanmak, dünyaya bir paye için geldiğimize inanmak, vazifelerimiz olduğuna, bu vazifelerden ve her işimizin neticesinden Allaha karşı mes'ul bulunduğumuza ve âkibet efalimizin karşılıklarını göreceğimize inanmak, acı, tatlı ne varsa her bir halin Allahtan tecelli ettiğine, acıların münebbih, tatlıların müşevvik hikmetleri olduğuna inanmak Allahın fena saydığı hareketlerin fenalıklarına kanaat getirmek, iyi saydığı işlerin iyiliğine gönül bağlamak, insanların ruhta, cisimde, ve beşerî zaafta birliğine inanmak, fevkalbeşer kimse gelmediğine Allahtan başkasında kuvvet, kudret, hiç bir varlık bizatihi mevcut olmadığına inanmak, Allahtan gayrıdan hiç bir şey gelelemeyeceğine, bir şey umulmayacağına inanmak.

Allahın her mahlûku ile ve onların daima her bir ihtiyacı ile her an en yakından alâkadar ve meşgul olduğuna inanmak, mahlûkun hiç bir müşkül önünde ve hiç bir an ve zaman

Allah tarafından terk veya ihmal edilmeyeceğine inanmak hakikatte Allaha başka sığınacak bir iltica yeri, ve imdat gelecek bir kuvvet menbaı ve Allaha başka müracaat edilecek bir kapı veya bir sey istenecek müracaat yeri, veya baş konacak sağlam yer olmadığına inanmak ve hakikî dostun ancak Allah olduğuna ve her kesten gelen muhabbetin, yardımın, iyiliğin Allaha olduğuna inanmak ve tam manasile Allahın dostca alâkasına, kudretine, kuvvetine her zerreyi yaratan, yaşatan ve idare eden hikmetine inanmak.

7 — İSLÂM : (teslimiyet) Birinci maddedeki iman ve kanaatle Allaha güvenmek, onu sevmek, ve her şeyin sahibi ve hakimi olan Allaha kendini teslim etmek ve bu teslimiyet neticesi Allaha itaat edip Allahın istediklerini nefsin isteklerine hâkim kılmak, men ettiği şeyleri yapmamak, emrettiklerini yapmaya çalışmak fenalıklardan uzaklaşmağa iyiliklere yaklaşmağa niyet ve azmetmek, Allaha güvenerek hayat uğraşmalarında yılmaksızın çalışmak, muvaffakiyet ümidini kaybetmemek, ye'se, za'fa korkuya düşmemek, Allahın takdir ettiği hayata, tayin ettiği hakka, hududa ve nasibe rıza göstermek.

8 — TAKVÂ : Sakınmak manasıdır. Kur'anı Kerimde bu kelime Allaha korkup sakınmak manasına her vesile ile kullanılmıştır. Delâlet ettiği manadaki maksat; Allahın men ettiği fena şeyleri yapmaktan, ve emrettiği iyi şeyleri yapmaktan korkup sakınmaktır.

9 — AMEL : (İş, filiyat) Bütün bir hayata ve hayatın her safhasına her noktasına şamil hareket ve faaliyetin hey'eti umumiyesidir. Bu faaliyetin Allahın insanlardan istediği tarzda tam bir vazife hissi ve iyi niyet ile ve tam bir gayret sarfederek iyi yapılması vicdan rahatı duyulacak bir sadakatle icra edilmiş olmasıdır.

—oOo—

İman esasları

10 — BİR BİL

11 — BİR GÖR

12 — BİR TUT

İzahı:

10 — BİR BİL : Allahı ortaksız, benzersiz bir bilmek, madî ve manevî bütün kudreti ve varlığın yegâne sahibi, ve her mahlûkun yegâne mercii ve melcei bilmek.

11 — BİR GÖR : Allaha aidiyetleri itibarile bütün insanları; bir, bütün ehlikıtap kitaplarını; bir, bütün bu kitapların dinlerini; bir gözle görmek.

12 — BİR TUT : Bütün insanları hukukta ve hükümlerde müsavi tutmak, her hükümde, muamelede kıyasınefs etmek.

—oOo—

Müminin mükellefiyetleri

13 — İMANDA SADAKAT

14 — AMELDE SADAKAT

İzahları;

13 — İMANDA SADAKAT : Allaha iman edenin; imanına sadakati, hiyanetten sakınması gerekir. Allahı bir bilenin; bütün insanlara bir gözle bakması, hepsini kardeş sayması lâzımdır. Kendi için istediği iyiliği onlar için de istemesi, kendi için fenalık saydıklarını başkaları için de öyle sayıp aynı gayreti gütmesi ve başkalarının sevincini, kederini paylaşması lâzımdır.

14 — AMELDE SADAKAT : Mü'minin vazife hissine sadakat ve gayretle insanlığın ve hayatın hakkını vermesi, faydalı olmağa çalışması, her işte her muamelede doğruluktan, haktan ayrılmaması, fenalığa âlet olmaktan, haram lokma yemekten ne bahasına olursa olsun sakınması Allaha ve mahlukuna hiyanetten kat'iyetle çekinmesi, dürüst, temiz, iyi hareket etmesi gerekir.

—oOo—

Müminin vasıfları

15 — MÜTTEKİ OLMAK

16 — FAZİLET SAHİBİ OLMAK

17 — ALÂKA GÖSTERMEK

18 — CÖMERT OLMAK

19 — ALLAHIN HUDUDUNA RİAYET ETMEK

İzahları

15 — MÜTTAKİ OLMAK : Müttaki; takvâ sahibi olan-
dır. Takvanın izahı yukarlarda geçti. Sakınmaktır. Müttaki ha-
rekâtında Allahın iradelerini, emirlerini, nehiyelerini göz önünde
tutup hilâfına hareketten sakınandır.

16 — FAZİLET SAHİBİ OLMAK : Fazilet; iyi ve güzel
ahlâkın seciye halinde pekleşmiş ve ciddileşmiş verimli halidir.

17 — ALÂKA GÖSTERMEK : Alâka birliğin alâkasıdır.
Cemiyetin bağı olan insanlığın kardeşlik, birlik alâkalan demek-
tir. Allahın emirlerine göre: Allaha iman edenler kardeşdirler.
Ve birbirinin dostu ve velisidirler. Birbirlerini fenalıktan çekin-
dirirler ve iyiliğe sevkederler. Takvâ ve fazilette birbirlerine
yardım ederler. Ve kötülükte birbirlerine yardımdan çekinirler.

18 — CÖMERT OLMAK : Cömertlik takvânın, faziletin,
alâkanın icap ettirdiği geniş bir harekettir. Allah yolunda Allah
için cömertlik; ibadettir. Allah yolu cemiyet yoludur. Allahın
kullarına karşı cömert olmak lâzımdır. Allah cömerttir. Cömert-
leri sever ve cümleden cömertlik ister. Halkın her bir ihtiyacı-
na cevap verecek yeterlikte bir cömertlik!

19 — ALLAHIN HUDUDUNA RİAYET ETMEK : Al-
lahın hududu Allahın hukuku demektir. Bu hududun içine hem
Hak hukuku hem de Allahın üzerine aldığı Halk hukuku dahil-
dir. Bütün mahlûkatın kefil, vekili Allahtır.

İmdi Allahın her kusurdan münezze ve şeriksiz olan sı-
fatlarına ve her ibadetin mabudu, her dua ve dileğin muhatabı
olan mâbutluk, mercilik, melce'lik haklarına riayet edilmezse
veya siyaneti Allah uhdesinde bulunan her hangi bir mahlûkun
hukukuna tecavüz edilirse Allahın Kur'anı Kerimde işaret bu-
yurduğu şer'i hudut tecavüz edilmiş, muhafaza edilmemiş olur.

İslâmiyet esasları

20 — ALLAHA TESLİM OL

21 — İSTEDİKLERİNİ YAP

22 — HİZMET ET

İzahları;

20 — ALLAHA TESLİM OL : Allaha teslimiyet; Allahın iradelerini nefsin iradelerine hâkim ve nâzım kılmaktır.

21 — İSTEDİKLERİNİ YAP : Allahın istediklerini yapmak; men ettiği fenalıklardan sakınmak, emrettiği iyiliklere, çalışmaktır.

22 — HİZMET ET : Allah insi ve cinni kulluk yani hizmet etsinler diye yaratmıştır. Bu hizmetin hedefi cemiyettir. Gayesi imar, ıslah, tanzim, temdin ve kemâldir. Zira Allahın muradı kemâlâtını insan vasıtasile beşeriyette ve beşeriyetin hayat sahasında izhardır.

—oOo—

Takva esasları

23 — FENALIKTAN SAKINMAK

24 — İYİLİĞE SARILMAK

İzahları;

23 — FENALIKTAN SAKINMAK : Allah hukukunu ve halk hukukunu çevreleyen hududu tecavüzden sakınmak fenalığı hiç bir vesile ile hiç bir kimse hakkında irtikâp etmemek.

24 — İYİLİĞE SARILMAK : Allahın emirlerine, iradesine, rızasına uygun bütün iyilikleri sevmek, sevdirmek ve elden geleni yapmak ve yaptırmak. İyilik yapmakta Allahın rızasını esas itti-haz ederek adam ayırmamak, hususî, şahsî mülâhazalara, alâkalara kapılmamak, en muhtaç neresi ve nereler ise kim ve kimler ise ona teveccüh etmek lâzımdır.

—oOo—

Müttakinin vasıfları

- 25 — **FARK VE TEMYİZ** (İyi fenayı ayırt etmek)
26 — **TAM HÜSNÜNİYET**
27 — **AKLİSELİM İLE HAREKET**
28 — **FENALIKTAN TAM İÇTİNAP**

İzahları;

25 — **FARK VE TEMYİZ** : İyilik, fenalık nelerdir. Hangileri daha çok veya daha az ehemmiyetlidir. Bunlar bilinmelidir. Aksi halde insan; bazı hareketlerin iyilik olduğunu bilmediği için yapmaz veyahut fenalık olduğunu bilmediği için yapar. Ve yine insan takdirsizlik yüzünden iyiliğin az mühimine ehemmiyet verir çok mühimini ihmal eder.

Kur'anı Kerimde Cenabıhak şöyle buyurur: «Hayır, ibadet ve fazilet yüzünüzü maşrik ve mağrip tarafına (kıblelere) çevirmek değildir.» Hayırlı iş sahipleri Allahın rızasına çok uygun iş ehli sunlardır ki: Allaha ve ahret gününe ve melâikeye ve kitaplara ve Peygamberlere iman edip inanırlar. Ve mallarından seve seve ak-rabalarına ve yetimlere, fıkara, yolculara, saillere, esirlere yardım edip verirler. Ve namazlarını kılarlar. Ve mallarının zekâtını öderler. Bir şey ahd ve vad ettiklerinde vefa gösterirler, zaruret, fıkarcılık, hastalık ve illet, harp ve kıtal zamanlarında hayrederler. İşte onlar dine ve hakka tabi olmakta sadıklar ve küfürden, ve rezailden sakınıp ittika edenlerdir.

26 — **TAM HÜSNÜNİYET** : İyi ahlâkta seciye sahibi olmak için kayıtsız şartsız bütün bir hayat iyiliğe niyet etmiş olmak lâzımdır. İyilik yapayım derken fenalık yapmamak için de iyiyi fenayı fark ve temyiz eder hale gelmek lâzımdır.

27 — **AKLI SELİM İLE HAREKET** : İyi olmak, iyiliği görmek, bulmak, yapmak, ileri götürmek ve yaşatmak için seciyeden maada akli selime ihtiyaç vardır. Zaten seciyeye temel olacaktaki bulur.

28 — **FENALIKTAN TAM İÇTİNAP** : Fenalıktan korunmak için temiz bir gayret sahibi, fenalıkla uyuşmaz sağlam bir ahlâk sahibi, uyanık ve dikkatli olmak, korunma mücadelesinde zâfa düşmemek, mağlup olmamak, ahlâktan, vicdandan, hiç bir şeyi ne karşılıktaki olursa olsun değişmemek lâzımdır.

İbadetin gayeleri

29 — TA'ZİM

30 — TEFEYYÜZ

31 — TERAKKİ

32 — SALÂH

33 — TAKVÂ

34 — AMEL

İzahı:

29 — TA'ZİM; Allaha mahsus olan büyüklüğü hal, tavır, hareket ve sözlerle kendisine yürekten göstermektir.

İbâdetde hâkim olması lâzım gelen ilk fikir böyle bir ta'-zimdir. Diğer fikirler teferruatdır. Ve onların husulü birinci fikrin ruhuna bağlıdır.

Ta'zim esasında kullanılacak sözleri Cenabıhak Kur'anı Kerimde bilhassa Fatihai Şerife suresinde bizlere öğretmiştir. Bu sure bütün münacatlar için örnek bir formüldür.

Münderecatı şu kısımları ihtiva eder:

- 1) Allahın şanını anmak,
- 2) Hamdü senayı ona tahsis etmek,
- 3) Allaha karşı mükellefiyet ve mes'uliyetlerimizi ikrar etmek,
- 4) Yalnız Allaha ibadet edileceğine ve yalnız Allahtan yardım isteneceğine dair Allaha ahdetmek,
- 5) Allanın muhtacı ve fakiri olduğumuzu kendisine arz ve iltica ile doğru yolu önümüze açmasını dilemek,
- 6) Dalâletten ve sapıklıktan korumasını dilemek.

30 — TEFEYYÜZ: Allahtan feyiz almaktır. Allahın ibâdet vesilesiyle kuluna tecelli eden iltifatı; kulu Allahın rahmetine garkeder. Bu rahmet nuru içinde kulun muhtaç olduğu mânevi gıdaların her çeşidi vardır. Feyiz budur. Kul bunlara mazhariyetle ruhunun açlığını giderir, kalbinin boşluğunu doldurur. Ahlâkının sakatlıklarına, fikirlerinin bozukluklarına mu-kavemet eder. Mânen yeniden canlanır hayata ümitle bakar, ve taze bir şevk ile işinde daha doğru, daha temiz yürür.

31 — TERAKKİ: Allaha doğru yaklaşmak, mânen yük-

selmektir. Nitekim Cenâbıhak Kur'anı Kerimde: (Secde et ki Allaha yaklaşasın) buyuruyor. İşte bu terakki; ibadet ve ibadetten husule gelen feyiz ile hâsıl olur.

32 — SALÂH: İbâdet, ve ibâdet vesilesiyle Allahtan gelen feyiz ve rahmetin insandaki neticesidir. Bu feyizler; ruhta, nefîste tesirini yapar, kalbde, vicdanda, fikirde ve amelde semelerini gösterir.

33 — TAKVÂ: Kur'anı Kerimde fenalıktan sakınmak iyiliğe sarılmak mânasına kullanılan bir tâbirdir. Yukarıdaki salâhın tabîî bir neticesi olarak ibâdet nurundan hâsıl olur. Nitekim; Kur'anı Kerimde: Oruç farizesinin konması hikmetinin Takvâ olduğu tasrih edildiği gibi ifası farz olan namazın da insanı fenalıklardan koruyacağı beyan buyurulmaktadır.

34 — AMEL: İş, fiil demektir. İmandan maksat ameldir. Amelsiz iman; fiile çıkmıyan bir fikir mahiyetinde kalır. Allahı tanımak; onun rızasını kazanmak içindir. Onun rızası onun insandan istediklerini bilmek ve onları yapmakla kazanılmış olabilir. Hem Allahı tanımak, hem de ona karşı kayıtsız, umursuz kalmak abestir. İmdi amelsiz iman, hareketsiz hayat, demek olur. Böyle hayatın faydası yoktur. Belki ziyanı vardır. Zira amel, 1) Allaha karşı, 2) Nefsine karşı 3) Cemiyete karşı olmak üzere üç isim alır.

Neticede ve hakikatte üçü de bir kapıya çıkar. Allah için yapılmış olur. Fakat bütün faydaları da insana gelmiş ve insanlara yapılmış olur.

1 — Allaha karşı amel: Ta'zim ve tapınma esasına dayanır. Rükû, Secde, gibi bedenlen tevazü hareketleri ve namaz, dua, senâ, gibi dil hareketleri fikir ve zikir gibi anmalar, sevgi ve kulluk; sözleri izharıdır. Ve hep bu esaslardaki düşünceler mürakabeler. Münacatlar, övmeler aynı mevzuada dahildir.

2 — Nefsine karşı amel biri batına, diğeri zahire ait olmak üzere iki cephelidir. Her ikisinde de matlûp, temizlik, ıstıfa, ıslah ve tekâmüldür. Bunların içyüze ait kısmı birinci maddede Allaha karşı amel bahsinde ta'dat edilen ibâdetlerin celbedeceği feyizler ve rahmetlerle hâsıl olur.

Dış cepheye veya, ferdin cismaniyetine ait vazife, medenî şuurla medenî bilgi ile ve medenî gaye ile ifâ edilir. İyi yaşamak için, iyi yaşamak çarelerini elde etmek için çalışmak, daima çalışmak bu vazifenin icabıdır.

Netekim Peygamber Efendimiz bir hadisi şeriflerinde: «İki gününü müsavî geçirenin bir günü zayıdır.» Buyurmuşlardır. Demek ki insan gerek batın hayatındaki gerek cismanî hayatındaki durumunu her gün daha iyileştirmek, bir gün evvelkinden daha yükseltmek, refah ve safaya kavuşturmak mecburiyetindedir. Bu çalışmalar dahi ibâdetdir. Çünkü hizmettir. Ve her hizmet gibi bu da Allaha râcidir. Zira insanın başkalarının iyiliğine çalıştığı gibi kendi iyiliğine çalışması kendi kıymetini arttırması da Allahın nam ve hesabına ve cemiyetin faydasıdır.

Bu; bir kulunun cevherini inkişaf ettirmesi onu işe yarar hale koyması demektir ve o bu işi yaparken Allaha yardım etmiş olur. Zira Allahın iradelerinin husulüne, Allahın sıfatlarının tecellisine vasıta oluyor demektir. Kendini veya ailesini, veya komşularını bakıp gözeten insan, elbette ki hakikatte bu sıfatlarının icraatında Allaha vasıta, işçi oluyor demektir. İmdi bu esasta bir yabancıya muamele ne ehemmiyette ise, insanın kendine veya ailesine olan muamelesi de o ehemmiyettedir. Zira başkaları gibi insanın kendisi de Allahındır ve ıslahı matlûptur. Ailesi komşusu gibi insanın kendi de kendine Allahın bir emanetidir.

3 — Cemiyete karşı amel; birinci ve ikinci maddelerdeki amelin tahakkuku ile hâsıl olur.Yâni Allahın feyzi geldikten ve bu feyizle insan düzeldikten ve elcilik gayreti duyduktan sonra cemiyete hizmet eder.

NETİCE VE HÛLÂSA:

Amel ile insan Allaha yaklaşır, ve Allahın rızasına uygun ameller başarır, amelde gaye budur. Amel; Allah önünde ibâdetle başlar, halk içinde cemiyete hizmetle tekâmüle erer. İmdi amel; hem Allaha, hem nefsine hem nihaî olarak cemiyete karşı olan vazifelerin ifâsı demektir.

İmdi netice itibariyle ibâdette gaye; cemiyete hizmettir.

Fakat hizmet için kabiliyet lâzımdır. Kabiliyet için ise temizlik ve düzelmek lâzımdır. Bu salâh için de Allahın feyzine ihtiyaç vardır. Feyzin gelmesine vesile olan başlıca yol ise ibâdet ve hizmettir. İbadet ettikçe hizmet gayreti artar, hizmet ettikçe Allahın feyzi artar, ve bu suretle insan insanlık vazifelerini hakkiyle başaran bir kâmil olur. Zira hayat gayesi; tekâmüldür. Rüşd ve olgunluk demek olan tekâmül, mânen ve maddeten yükselmekle hâsıl olur. Bu yükseliş; nefsin esaretinden ve dolayısıyla türlü esaretlerden nefsin kurtuluşu ile kabildir. Kurtuluşun hareket noktası ibâdetdir. Muvasalatı sahası hizmettir. Çünkü insan ibâdet yolu ile nurlandıktan ve nefsin esaretinden kurtulup faydalı, hür bir unsur haline geldikten sonra Allahın emirlerini yapmak ve nehiyelerinden sakınmak kabiliyetini bulabilir. Ve ancak bundan sonra Allaha yâni Allahın mahlûklarına hizmet imkânını elde eder.

Meselâ bu ibâdet mevzuunda namaz esasını bir misâl olarak tetkik edelim. Namaz mahiyette nedir? Namazda neler yapılıyor? Ve buna karşılık neler elde ediliyor?

NAMAZ:

Edâsı tarzını gördüğümüz namaz; yalnız namaz değil, namazdan başka farzların da birlikte ifa edildiği bir tertiptir. Bu ayrı kısımların ifası hakkında Kur'anı Kerimdeki emirler ayrı ve müstakildir. Haklarındaki emirler ayrı ayrı bulunduğu gibi ifasını icap ettiren maksatlar da ayrı ayrıdır.

Meselâ: «Kur'anı Kerim namazın ifası hikmetini bildirirken, onun insanı günahlardan ve fenalıklardan sakındırıcı olduğunu söylediği halde secde hakkında: (Secde et ki Allaha yaklaşasın) buyurur. Keza namaz için gün vakitlere taksim edilmiştir. Secde ve rükû için yalnız gün esastır ve vakitleri ayrılmış değildir. Namaz için vakitler ayrılmıştır. Çünkü insanın fasıllarla Allaha teveccüh ederek fena işlerden temizlenmesi lâzımdır. Vakîa namaz dahi, secde gibi insanı Allaha yaklaştırır. Ve namazdaki neticede olduğu gibi secdedeki netice dahi insanı fenalıktan uzaklaştırır. Çünkü her iki farzın ifası neticesinde de ifa edene Allahtan teveccüh eden iltifat nuru,

feyiz rahmeti bu neticeleri hâsıl eder. İmdi insan; Allaha yaklaşmalı ki fenalıktan ikrah etsin. Veyahut insan fenalıktan ikrah etmeli ki Allaha yaklaşsın. Fakat her iki neticeyi temin eden şey de insanın gerek namaz gerek secde tarzında Allaha ibâdetinden hâsıl olmaktadır. Farklar yalnız bu iki ibâdetin şekil ve halindedir.

Namaz: Allahla konuşmaktır. Secde tapınmaktır. Vakîâ her ikisinin de konuşan, tapınan tarafları vardır. Fakat bu her birinde farklıdır.

ORUÇ:

Oruç ibâdeti de namaz mahiyetindedir. Gayesi fenalıktan sakındırmaktır. Bunda insan konuşup Allahtan rahmet dilemiyor. Kendini yemekten içmekten alıkoyarak, sessiz sedasız yalnız kendini Allaha acındırıyor ve üzerine rahmetinin celbine sebep bu acınacak hali oluyor. Netice itibariyle oruçlu da Allaha hem yaklaşıyor hem de fenalıktan el çekmek üzere nefesine hâkim olmak kuvvetini Allahtan almış oluyor.

Namazdaki Zikir ve Tesbih farızası da kısmen secde kısmen namaz mahiyetinde mânalar ifade eden birer ibadettir. Secdede asıl olan bedenî harekettir. Söz; ancak o hareketin mânasını ifade içindir. Namazda ise asıl olan sözdür. Secde hareketindeki mâna, namazın sözlerindedir. Secdede vücut te-vâzü ile yere kapanır, Namazda vücut ta'zim ile ayağa dikilir. Amel, yâni başkalarına iyilik dahi rahmeti celb ve insanı Allaha yaklaştıran ve dolayısıyla fenalıktan uzaklaştırıp iyiliğe yaklaştıran âmildir. Ve bütün ibâdetlerin gayesi salih ameli yâni iyi hizmeti temin içindir.

—oOo—

Şahsî mükellefiyet esasları

35 — İBÂDET (hizmet)

36 — İSTİFA (temizlenmek)

37 — RÜŞDE ERMEK (olgunlaşmak)

İzahları;

35 — İBÂDET: Abdiyetin icabı olan vazifelerdir. Ab-

diyet kulluk demektir. Kulluk; kayıtsız şartsız efendinin emirlerine itaat ve efendinin mükellef kıldığı vazifelere icabet ve efendiye sadakat demektir. Bu vazifeler hizmetten ibarettir. Bu hizmetin başı insanın kendini ıslahtan başlar ve halka hizmetle nihayet bulur. Zira insan kendini cemiyete yarar hale getirmedikçe halka hizmet edemez, bilâkis halka muzir veya yük olur. İşte insanın göreceği mükâfat veya ceza bu şartlara ve bu ölçülere göredir.

Mahlûka hizmet Allaha hizmettir. İbâdet mefhumunda akla gelen namaz, oruç, rükû, secde gibi ferdî hareketler, zikir, fikir gibi günlük vazifeler sırf takâvya salih ahlâka yükselmek, salâha ermek içindir. Namazın, orucun vasfı budur: Fenalıktan sakınacak hale gelmek!

Gerek bu ve diğer hareketler gerek zikir, fikir meşguliyetleri Allahın rahmetini, feyzini celbe vesile olur. Bu gelen feyz yâni Allanın nuru ibâdet edeni temizler, ahlâkını yükseltir, ruhunu kuvvetlendirir, onu fenalıktan sakınacak ve iyiliğe koşacak hale getirir.

İmdi tapınma nev'inden Allaha doğru yapıları ferdî hareketlerin faydası yine insanlardır. İnsanın zararsız ve diğer insanlara yarar hale gelmesi içindir. İbâdetin celbettiği feyizledir ki insanın ruhu kuvvet, bulur, nefsi tasfiye görür adam insanlaşır. Çünkü; insanın ruhu kuvvetlenir nefse hâkim olur. İnsanda nefsin fena arzuları değil ruhun iyi arzuları her bir işinde kendini gösterir ve insan iyiler sırasına geçer.

İmdi ibâdet; besili bir ruh, kuvvetli bir kalb, yüksek bir vicdanla iyilik unsuru haline gelmesi için emrolunmuştur. Sonra insan iyilik ve hizmet ettikçe de Allahın rahmetine, mükâfatlarına nail olur. Bu mükâfatların feyiz ve nuru ile de ruhta mertebesi artmakta devam eder.

36 — İSTİFA: İstifada gaye kurtuluştur. Bunlar birbirine bağlı iki mefhumdur. İstifa; temizliktir. Tasfiye olunup musafâ hale gelmektir. İmdi kurtuluş ıstifa ile mümkün olur. İstifa yukarıdaki (4) ncü maddede izah edildiği gibi ibâdet ve hizmetin celbettiği nur ile ve ayrıca zikir ve fikir yolu ile nefse tatbik edilecek usullerle hâsıl olur. Bu usulde gaye; insanın ken-

di nefsinin esaretinden ve dolayısıyla bütan esaretlerden kurtulması, hür bir insan olmasıdır. Yâni ancak vicdanın tesirâtına tâbi mütekâmil bir adam olmasıdır. Kur'anı Kerimin tebsîtatına göre insan; ıstıfa ile selâmete erer. Ve Allahın selâm ve selâmeti onların üzerinedir.

37 — RÜŞTE ERMEK: Rüşte iki türlü erilir. Biri doğum yaşı ile cismen, diğeri de iç hayattaki temizlikle ve kalbin nurlu aydınlığı ile fikren ve hissen!

İkincisi birincisi ile beraber yürümezse insan Seksen yaşına dahi gelse yine hakikatte çocuktur. Kendi kendini idare edemeyecektir. Binaenaleyh böyleleri, fenalıklardan çekinmek ve iyiliklere koşmak için bir iç kuvvetine söz gayretine kâfi derecede malik değillerdir. Bütün hayatta fenalıktan çekinmek için tehde, iyiliğe gitmek için de cebre veya itma'a muhtaçtırlar. Çünkü bunlar, henüz nefislerinin esiridirler. Siyasî bir hürriyete nail olsalar da batnen o hürriyetin hakkını verecek bir olgunluğa ermiş değildireler. Reşit adam odur ki fenalığı fenalık olduğu için yapmaz. İyiliği de iyilik olduğu için yapar. Ve bu hususlar için ne yasağa, ne emre, ne mükâfata ihtiyaç gösterir, içten gelen bir irâde ile bunları böyle yapar. Ve bunlar için kimseden karşılık da beklemez. Ve iyilikleri fena karşılınsa da hiç iyilikten vazgeçmez. İşte hürriyetin rüşte ile hakkını verebilecek bunlardır ki hem kendilerini koruyabilirler ve hem de başkalarını kurtaracak gayreti içlerinde bulabilirler. İmdi insan batnen rüşde ermedikçe hürriyetinden iyi ve faydalı bir surette istifade edemez. Ve ettiremez. Siyasî hürriyete malik olsa da hayatın tam hakkını ödeyemez, islâmlık ve insanlık vazifelerini istiklâl ve serbestî ile ifa edemez. Netekim islâma önderlik, imamlık edecek kimsenin seçilmesinde bu hürriyet esası en başta nazarı dikkate alınır, zira:

BİRİNCİSİ: — İmam nefsinin esiri olmamalı ki ahlâklık olabilsin ve hal ve harekât ve muamelesinde emniyete lâyık olsun. Aksi halde nefsinin esiri olan imam, yalnız fena bir misâl teşkil etmez, cemaati istismar ve izrar eder.

İKİNCİSİ: — İmam hür bir milletin, hür bir cemaatin ferdi olmalı ki haricî tesir altına düşmesin hürriyetin verdiği

istiklâl ile doğru hareket etsin ve doğru sevk ve idare etsin doğruyu göstere, doğruyu öğretsin, doğruyu söylesin ve doğruyu sevdire. Yâni siyasi bir tesir altında eğrilmesin, ve eğriltmesin. Zira eğrilenler Allahın doğru yolunda yürüyemezler, eğri yollarda yürüyenler birbirlerinin yollarını keserler, zira yolları çapraşır ve çatışır, dünyanın bütün ıstıraplarının aslı esasi işte bu yolsuzluklardan hasıl olan çarpışmalardır.

İmdi nefsin esaretinden kurtulmak için (5) nci maddede izah edildiği veçhile ıstıla lâzım; siyasi esaretten kurtulmak veya siyasi bir esarete düşmemek için de yine nefse esir olmak, zilletle uyuşmamak, insanlık şerefine gayretini yürekten duymak lâzımdır. Bunun için de yine ıstifa ve fikri terbiye lazımdır.

Salâh esasları

38 — TEMİZLEN:

39 — KURTUL

40 — KURTAR

İzahları;

38 — TEMİZLEN : Nefsini fena tabiatlardan temizle, kendini ıslah et ki; iyi düşünceler fikrinde, iyi hisler yüreğinde yer alsın, harekât muamelâtında bütün işlerinde iyilik görünsün.

39 — KURTUL : Nefsine esirlikten kurtul ki insanca hür ve yalnız Allaha kul olasın. Cemiyete hizmet edebilelsin.

40 — KURTAR : Dünyaya kurtarmak için geldin. Allah kurtarıcıdır. Peygamberler kurtarmağa gelirler. Kurtarıcılık ilâhî, mukaddes bir kulluk vazifesidir. Sonsuz ölçüsüz bir insanlık işi budur. Fakat insan kurtulmadıkça kurtaracak hale gelmez. Kendini kurtaracak gayreti olmyanın başlakalarına gayreti olmaz.

Gaye esasları

41 — HÜR OL

42 — SEV

43 — SEVİL

İzahları;

41 — HÜR OL : Nefsine hâkim ol ki hür olasın. Vicdanına uyasın. Fena hislerin hükmünden kurtulup iyiliğe alet ve iyilik unsuru olasın.

42 — SEV : Nefsini değil, Allahı sev ki insanları ve iyiliği sevesin. Ve sevgi gayretiyle insanlara alâka duyasın. Acı-nacaklara acıyasın, mühtaçların yardımına koşasın.

43 — SEVİL : Benlik ve bencilikten geç, elci ol ki Allah da halk da seni sevsin. Ve sev ki sevilesin.

—oOo—

Hak esasları

44 — ALLAH HAKKI

45 — HAYAT HAKKI

46 — KUL HAKKI

İzahları;

44 — ALLAH HAKKI : Esasları üstün muhabbet, teslimiyet, sadakat, ibâdetdir. Binaenaleyh Allahı yegâne merci yegâne melce bilmek, yegâne sahip bilmek esastır. Allahtan başkasından dua ile bir şey istememek, Allahtan başkasından hiç bir yardım ummamak, Allahtan başkasından ne bir hayır ne bir zarar gelmiyeceğine inanmak, Allahtan başkasına güvenmemek, boyun bükmemek, Allahtan başkasına ibâdet, kul-luk etmemek, Allah isminden başka bir isme adak adamamak, kurban kesmemek bu esaslar cümlesindendirler.

45 — HAYAT HAKKI : Günün hakkını vermek yâni imarcı, ıslahçı, terakkici, tekâmülcü olmaktır. Şöyle ki: Bir günü bir evvellkinden daha iyi geçirmeyi teemmül etmek. Her günkü amelin, Allahın iradesine uygun cereyanına itina etmek. Dünyanın neresinde bulunursa bulunsun karşılaştığı insanlık işi-

ni Allah namına ifa etmek. Her zaman her yerde kendini Allahın işçisi, insaniyetin amelesi bilmek. Günün her hangi vaktinde önüne çıkan bir iyilik, yararlık fırsatını kaçırmamak, günü intizam şartlan, sadakat şartları içinde yapıcılık ruhu ile faal, başarılı, kurtarıcı, hayırlı, verimli olarak geçirmek. Seciye ruhu ile temiz, nezih, doğru hareket etmek; fenalaktan çekinmek için ihtara, iyiliğe koşmak için emre ihtiyaç göstermemek, kendiliğinden vicdanî vazifelerine tâbi olmak.

46 — KUL HAKKI : Mahlûk hukukuna riayet, insanlara muhabbet ve her mahlûka Allaha aidiyetinden dolayı alâka göstermek. Onların hayrına gayret taşımak, muamelâtta: Emniyetli, güvenilir ve işe yarar olmak, hak gözeten ve adaletle hareket eden olmak. Muaşerette: dürüst, hayırhah, samimî, mütevazî, terbiyeli, namuslu olmak. Hülâsa: Halka karşı emniyet selâmet, intizam ve terakki unsuru bir insan olmaktadır.

İçtimaî mükellefiyet esasları

47 — ZARARSIZ OLMAK

48 — FAYDALI OLMAK

49 — YAPICI OLMAK

İzahları;

47 — ZARARSIZ OLMAK: Başkalarının sırtından, başkalarının zararına geçinmemek, cemiyete yük veya muzır ve meşgale vesilesi olmamak, haramla hayasızlıkla geçinmemek, cemiyette fenalık, hayasızlık örneği olmamak.

48 — FAYDALI OLMAK : Allahın emrettiği iyilikleri kimseden esirgememek, insanlıkta fazilet örneği olmak, dünya için iyilik unsuru olmak, imârcı, ıslahçı ve birleştirici olmak. Bu esaslarda anlaşmak, anlaştırmak, birleşmek birleştirmek, iyileşmek iyileştirmek, bu salâh esasları için gerek aile, cemaat millet efradı arasında gerek cemaatlarla milletler arasında tam bir alâka ile çalışmak. Cemiyette hayat şartlarını kolaylaştırmağa güzelleştirmeğe cemiyette ıstırap sebeplerini yok etmeğe, refah sebeplerini vücuda getirmeğe uğraşmak, bu esaslardan tesanüt

ve teavünü yaşatmak için içtimaî vazife hislerini yükseltmek için muhabbet, alâka ve birlik ruhunu hayata hâkim kılmağa çalışmak ve eldeki bütün yerleri imar ve ıslah etmek, güzelleştirmek ve faydalı hale koymak için çalışmak.

—oOo—

Amel esasları

- 50 — ALÂKALI OL
- 51 — İYİ DÜŞÜN
- 52 — İYİYİ VA'DET
- 53 — TAM GAYRET GÖSTER
- 54 — İYİ YAP
- 55 — EMNİYET EDİLİR OL

İzahları;

50 — ALÂKALI OL: Ne kendinin ne de başkalarının ve her hangi bir insanın ihtiyacı karşısında alâkasız kalmamak ve alâkanın icaplarını yapmak.

51 — İYİ DÜŞÜN : İyi niyetle, hakkiyle, doğrusunu, iyisini düşün.

52 — İYİYİ VA'DET : İmanla, güvenle iyiyi başarmayı teemmül ve va'det. Bu uğurda hiç bir kuvvetini esirgeme sarfet. Muvaffak olmağa tam bir gayretle azmet. Bu va'di hem kendine hem de etrafındakilere et.

53 — TAM GAYRET GÖSTER : İnsanlık vazifesini tam ifa için maddî mânevî bütün enerjini kullan.

54 — İYİ YAP : İşini vaktinde, günü gününe, en iyi surette tamam yap.

55 — EMNİYET EDİLİR OL: Kimsenin tevdi ve emanet ettiği mala, cana, ırza, sırra, namusa tecavüz ve hiyanet et-

—oOo—

Cemiyeti kuran esaslar

56 — ADALET

57 — EMNİYET

58 — İNTİZAM

59 — SERBESTİ

İzahları;

56 — ADALET : Kur'anı Kerimin sarahat ve katiyetle bildirdiğine göre bütün peygamberler, kitaplar ve hak mikyasları dünyaya insanlar hak ve adalet üzere kaim olsunlar diye indirilmiştir. Adalet; her mahlûkun en iptidaî hakkı ve bütün bir hayat her zamanki ihtiyacıdır. Peygamberimiz efendimiz «mülkün esası, adalettir.» Buyurmuşlardır, Ve yine buyurmuşlardır ki: «Bir mülk küfrile durur, fakat zulm ile durmaz.»

(Binaenaleyh temeli adalete dayanmayan bir teşekkür payidar olamaz, haksızlıkların insanlarda hâsıl ettiği en tabîi aksülâmelerle yıkılmağa mahkûm bulunur.

57 — EMNİYET : İnsanlık haklarının emniyet altında bulunması demektir. Korkusuz, hür, âsude hayat ve hareket emniyetle kaimdir. Ve insan çalıştıklarının semerelerini ancak emniyet içinde elde edebilir. İnsan teşebbüslere ve sermaye tedavüle emniyet varsa geçebilir. Müteakıl emniyet varsa insanlar işbirliği yapabilir. Emniyetsizlik faaliyeti durdurur, hayatı söndürür.

58 — İNTİZAM : İntizamsız hayat müsbet bir şey ifade etmez. Bütün teşkilât, tertibat ve idarî faaliyetler intizamı temin içindir. Hayat ancak intizam ile düzene girer ve düzenle işler ve düzenle kolaylaşır ve çok verimli olur.

59 — SERBESTİ : Buradaki serbestî; hareket, içtihat, muamele, tasarruf serbestisidir. Seyahat, ticaret, alım satım ve fikir ve vicdan, kelâm serbestîsi bu esaslara dahildir.,

Cemiyeti bağliyan esaslar

60 — BİRLİK HAKLARI

61 — BİRLİK MENFAATLERİ

62 — BİRLİK MÜKELLEFİYETLERİ

63 — MUVAZENE

İzahları;

60 — BİRLİK HAKLARI : Birliğin ortaya koyduğu maddî, manevî varlıktan kazanılmış haklardır. (Âmme huku-ku) denilen haklar; fertler hakkının müşterek sahasıdır. Müş-terek cephesi ve müşterek davasıdır. Halkın müşterek vicdanıdır. Saçı bitmemiş yetimin bile hakkı bu mukaddes davanın içindedir. Cemiyetin müşterek menfaatleri Bu kutsî zihniyetle takip ve cemiyete teveccüh eden zararlar bu gayretle def olunur.

61 — BİRLİK MENFAATLERİ : Birliğin müşterek varlık sermayesinden birliğin intifa haklarıdır ki her ferdin bun-da hissesi vardır.

62 — BİRLİK MÜKELLEFİYETLERİ: Birliğin orta-ya koyduğu müşterek sermayenin iyi kullanılması ve neticesin-den hak ve adalet dairesinde ortak fertlerin istifade etmesi için ortakların alâka, mürakabe, yardım mükellefiyetleridir.

Fert; dünyanın neresinde bulunursa bulunsun kendi evin-deymiş gibi birliğin menfaatini koruması lâzımdır.

63 — MUVAZENE : Birliğin müşterek sermayesi seme-resinden birliğe dahil her ferdin istifade etmesi demektir. Mu-vazene; parada fazla varlıklı fertlerin kendilerine yeterinden fazlasını yoksullara tahsis etmesi ile bilgi, fikir ve san'atta var-lıklı olanların cahillere onu öğretip yükseltmeleriyle temin olu-nur.

Âyeti Kerime:

(2 - Bakara - 219) : «Ve senden ne gibi şeyleri infak e-deceklerini sorarlar, kendilerine kifayet eden miktardan fazlası-nı söyle.» Bu âyeti kerimedeki (infak) kelimesinin karşılığı; in-sanın günlük yaşama ihtiyaçlarının tutaradır.

Hadisi Şerif:

Peygamber Efendimiz de şöyle buyurur: «Birbiri ile se-

vişmekte, merhamet ve şefkate birbirini esirgemekte müminler o vücut gibidir ki azasından bir uzvu ağrıdan şikâyet etse uykusuzluğuna hümmasına vücudün bütün aksamı iştirak eder.»

Diğeri: «Mü'min mü'minin ayinesidir. Mü'min mü'minin kardeşidir. Maişetini tedarik ve temine yetmek ve ona yardım etmelidir. Arkasında malını, ırzını muhafaza ve vikaye etmelidir.»

Diğeri: «Dullar ve âcizler için çalışanlar; Allah yolundan cihet etmişler veya geceyi ibâdetle gündüzü oruçla geçirmişler gibidir.»

Diğeri: «Cenabıhak sıkışmışların imdadına yetişenleri sever.»

Diğeri: «İnsanların hayırlısı insanlara menfaati olanlardır.»

Diğeri: «Komşusu aç ken karnını doyurup uyuyan mü'min değildir.»

Diğeri: «Alim ol, ya ilmin talebi ol, ya (hakikatleri kulaktan işitip) öğrenici ol. Ya ilme muhabbet edici ol. Beşinci bir şey olursa hiç olursun.»

Diğeri: «İlim tahsili ile geçen bir saat; ibâdet ile uykusuz geçirilen bir geceden ve yine ilim tahsili ile geçirilen bir gün üç ay oruç tutmaktan hayırlıdır.»

Diğeri: «İlim ibâdetten efdaldır. Dinin nâzımıdır.»

Diğeri: «Sadakanın efdali bir müslimin ilim öğrenip diğer müslim kardeşine öğretmesidir.»

Dikkat: Sadaka bir dilenciye meselâ bir kaç para vermek gibi basit, dar bir mânada değildir. Sadaka; Allaha sadakatin icabettirdiği bütün hareketlere şâemeldir. Netekim hadisi şerifte: «Her iyilik sadakadır.» buyrulur.

Bütün içtimâî gayretler bu mükellefiyetlerin icabıdır. Çalışamayacak, yaşta veya halde bulunanların da müşterek sermayede hakları vardır. Birlik bu çaresizleri kendi özünden saymak, benimsemek ve minnetsiz onu korumak mecburiyetindedir. Onlar dahi vaktiyle cemiyete ortaklık, fedakarlık etmiş insanların vedialarıdır. İşte cemiyette sükûn, rahatlık muvazene

ile hâsıl olur. Muvazene; cemiyetin fertleri arasında hak ve adalet düsturlarına riâyet etmesiyle, varlıkların yokulsullara karşı borçları, yardım mükellefiyetleri olduğunu bilmeleri ve tam bir alâka ile bunu benimsemeleriyle mümkün olur. Tâ ki bir cemiyette açlara veya hastalara veya hak isteyenlere veya herhangi bir yardıma ihtiyacı olanlara doyurucu bir karşılık bulunsun. Ve bu karşılık ihtiyaca galebe çalsın.

İmdi fertlerin ihtiyacına cevap verecek olan cemiyeti bu esasta maddî, manevî varlıkları fazlasiyie kuvvetlendirecek, koruyacak yine fertlerdir. Bu, fertlerin içtimaî mükellefiyetleridir. Fertlerin dinden alabilecekleri fazilet ruhu ise onları zorsuz, emirsiz, davetsiz, kendiliğinden sevkî vicdan ile bu içtimaî yardımlara hattâ fedakârlık derecesinde ileri atılmağa sevke kifâyet eder.

Cemiyete istikamet veren esaslar

64 — FERDÎ TEKÂMÛL :

65 — İÇTİMAÎ ADALET :

66 — İNSANLIK HAK VE ŞARTLARI :

İzahları;

64 — FERDÎ TEKÂMÛL : Ferdin manevî, fikrî, hissî rüşte ermesi demektirki bu; ferdin fenalıktan tehדיםiz, yasaksız sakınacak ve iyliğe emirsiz, teşviksiz koşacak hale gelmesidir. Başkaları tarafından nezarete ve vasayete, murakabeye ihtiyacı, ceza ve tehdit altında yaşamağa liyakatten kurtulmasıdır. Ferdin dünyanın neresinde bulunursa bulunsun mensup olduğu cemiyetin hukukunu, haysiyetini tek başına muhafaza ve müdafaa edecek bir hale ermesidir. Gaye: cemiyeti teşkil eden ferdin ne bahasına olursa olsun fenalığa alet olmaması, fenalıkla uyuşmaması, his ve vazife karşısında kayıtsızlığa alâkasızlığa, uyuşukluğa düşmemesidir. Her harekette, şuuru ve vicdanı kendine rehber ittihaz edebilmesi, yolunu şaşırılmıyacak derecede şuuruna sahip bulunması, ve fenalığa kapılmıyacak de-

recede nefesine hâkim, uyanık ve vazife hissine malik olmasıdır. Yâni kendi kendinin efendisi olmasıdır. Cemiyetin fertleri içinde körü kürüne iş birliği etmiş, yaptığının iyiliğini fenalığını düşünmez kim çekerse; kim ürkütürse o tarafa gider mahiyette değil tam kanaatle bilerek ve işin asıl sahipleri gibi el birliği etmiş halde olmasıdır.

65 — İÇTİMAÎ ADALET : Cemiyette hak ölçüye, adaleti, nizam ve intizamı hakim kılmaktır. Sınıf tahakkümüne para ve nüfuz kuvvetinin gadırına meydan vermemektir.

Bir kısım insanın pervasız, bir kısım insanın emniyetsiz ve korku içinde yaşamasına müsaade etmemektir. İnsanlığın mukaddes haklarını endişesiz yaşatmaktır. Zayıfların ezilmesine kuvvetlilerin zülüm ve tecavüzüne meydan vermemektir. Âmme vicdanını hayata murakip kılmak, halkın kendi hakimiyetini idareye hâkim kılmak, bu suretle gayri meşru hiç bir yola açık kapı bırakmamak ve meşru haklara tecavüz için hiç bir şahsa hiç bir müesseseye hiç bir otoriteye, hiç bir makama imkân vermemektir. Her işte hakkın yegâne üstün kuvvet olduğuna en zayıf ferdî bile inandırmak ve onu rahatlandırmaktır.

66 — İNSANLIK HAK VE ŞARTLARI : İnsanın insanlık hakları; insanı insanca yaşatmağa yarayan medenî haklardır. Bunlar insanı saylından faydalandıran, insanın sayını teşvik eden, terakki ve tekâmülüne yol açan vasıtalar ve insanı refahına ve meşru gayelerine erdiren içtimaî teminat ve müeyyidelerdir. Şahsî emniyet, fikrî hürriyet ve vicdana hürmet, hukukta müsavat muamelâta adalet, tasarrufta emniyet ve her nevi, tazyik ve ihtiyaç korkularından masuniyet bu teminatın esaslarıdır. Bu haklar mukaddestir. Çünkü insanlığı yaşatacak imkanlardır. İnsanı yaratan Allahın insandan istediği vazifeleri cemiyette ifası da bu imkânlarla bağlıdır.

İçtimaî hayat esasları

67 — NİZAM VE İNTİZAM

68 — MÜTEKABİL EMNİYET

69 — MÜTEKABİL HÖRMET

70 — MÜTEKABİL İNAN

71 — MÜTEKABİL GÜVEN

72 — BİRLİK RUHU

67 — NİZAM VE İNTİZAM : Hayat birliğinde ahenk, iş birliğinde ahenk her işte kolaylaştırıcı tertip, hayatın her safhasında emniyet verici intizam, fertleri birbirine tam bir ahenk ve imtizaçla bağlayan nizamdır.

68 — MÜTEKABİL EMNİYET : Her ferdin birbirine ve fertlerin cemiyete, cemiyetin ferde dayanışma ve yardımlaşmada, koruma ve gözetmede tam bir inan ve güvenidir.

69 — MÜTEKABİL HÖRMET : Her kesin insanlık haklarına, tasarruf haklarına hörmet etmek bu haklara tecavüz etmemek ve tecavüz edenlere karşı tecavüze uğrayanı müdafaa etmektir. Mahlûka hörmet Allaha hörmettir. Din; mütekabil hörmet, samimiyet ve dostluk dairesinde muaşereti emreder.

70 — MÜTEKABİL İNAN : Ferdin muamelâtta ve iş birliğinde diğerin takvâsına ve ahlâkına itimattır. Yani ferdin diğerin imanına, vicdanına, itimadıdır.

71 — MÜTEKABİL GÜVEN : Fertlerin birbirlerinin gayretine, azmine, göze alabileceği fedakârlığın kifayetine, elinden gelebilecek şeyin derecesine yani maddî ve manevî kabiliyetine güvenebilmesidir.

72 — BİRLİK RUHU : Fertlerin tam bir menfaat birliği ile ve birlikteki menfaate tam bir inanla ve şuurla el birliği, iş birliği yapmasıdır. Yani tek bir ailenin müsavi haklara malik fertlerinin kardeşlik hayatı gibi müşterek hayatıdır.

İçtimaî faziletler

73 — FERAGAT VE YARDIMDA FEDAKÂRLIK

74 — HAKKA RIZA VE RİAYET

75 — MÜSAADEKÂRLIK

73 — FERAGAT VE YARDIMDA FEDAKÂRLIK :

Dinlerin gaye ruhu teavündür. Yardımlaşma dinin cemiyet kurması ve uzuvlarını birbirine kardeş yapmanın da bir esası bu yardım keyfiyetidir.

Fakat yardım için feragat lâzımdır. Feragat kendinden geçerek eli benimsemektir. Kendinden bile geçmektir. Bu ancak muhabbet ile ve onun doğurduğu alâkalarla ve alâkaların doğurduğu gayretle olur. Sevmek; gönlü kendi benliğinden, kendi nefsinden ayırıp ele vermek demektir. Bununda imkânı ıstıfa ile yani yukarda beşinci haşiyede izah edildiği gibi tasfiye ve temizlikle olur.

İmdi bir cemiyet temelde ıstıfaya muvaffak olmuş iyi unsurlara dayanır, bunların omuzlarında yükselir, bunların feragat ve yardımlarıyla yaşar ve bunların fedakârlıklarıyla her tehlikeden, ıstıraptan kurtulur. Zira cemiyet, mütekaabil yardımlarla yaşar. Kuvvetlenir, yükselir refaha, hürriyete erer. Bir vücudün uzuvları birbirini nasıl tamamlarsa ve vücudün her hangi bir noktasındaki arızaya, zaafa karşı yardıma varlığını koyarsa Allahın kurduğu cemiyetin uzuvlarından da dinin istediği budur. Birlik ruhu için uzuvların birbirine tam alâkası, birbirlerinin kederini, saadetini paylaşması, ve her birinin müşterek menfaatin icap ettirdiği hizmetten hisse alması ve bu hizmet ve fedakârlığın semerelerini yine birlikte paylaşmasıdır.

İşte ıstıfadır ki bu fedakârlığı yaptırır ve insanları anlayacak, birleşecek hale koyar. Bir duvarın metaneti nasıl taşlarının düzgünlüğü, ve harcının kuvveti ile ölçülürse bir cemiyetin kuvveti de uzuvlarının ahlâk ve düzgünlüğü ve muhabbet ve alâka kuvvetiyle mukayese edilir.

Fertlerin kuvveti birbirileri faydasına ortaya konunca mecmunun muhassalası olan büyük kuvvet; her birinin kuvveti

olmuş olur. Bu suretle fert; yine kendi kuvvetinin küçüklüğüne bakarak hayatta endişeli yaşar, ve ne çalışacak takattan kalınca kendi için yeise düşer. Ne de kendinde olmıyan varlıklardan dolayı mahrumiyet duyar. Zira cemiyetin müşterek kuvveti ve varlığı onundur. Ve o kuvvette onu emniyette bulunduracak her şey vardır. Kendinde olmıyan şeyler için cemiyetin müşterek varlığından hisse almak, her ihtiyacını temin etmek onun hakkıdır. Çünkü ona karşı da bunu temin cemiyetin borcudur. İşte bu öyle birlik hayatıdır ki her uzuv müşterek sermayeden ihtiyacı ve ehliyeti kadar müstefit olur. Ve Allahın istediği muvazene de bu suretle hâsıl olur. Zenginlerin para yardımı, âlimlerin, mütefekkirlerin ilim fikir nuru, dâhilerin eserleri muhtaçlara dağılır. Çünkü para gibi bu ilim, fikir sanat fen ihtisaslarının semeresi de cemiyetin hakikatte mütedavil sermayesidir. Din, akıl, mântık, hikmet gibi manevî varlıklar semeresinin ve maddî hiç bir servetin tedavülsüz, faydasız bırakılmasına cevaz vermez. Tâ ki ne kimse bolluktan ne de kimse darlıktan bozulsun. Ne kimse varlıktan dolayı tahakküme kalksın, ne de kimse yokluktan zillete düşsün. Ne tokluk ne açlık kimseyi insanlıktan çıkarmasın.

74 — RIZA MERTEBESİ : Manevî meratibin en yükseğidir. Bu ıstıfa yolunda erilecek son merhaledir. Bunun erilecek iki cephesi vardır: 1) Haktan gelene rıza. 2) Cemiyeteki hakkına rıza. Cenabı Hak Kur'anı Kerimde, bu mertebedeki insana hitap ederken, ey (mutmaini nefis) diye hitap eder. Çünkü o mertebedeki nefis imanda itminan sahibidir. Durulmuştur. Öylesinin kalbinde şek şüphe, şikâyet kalmamıştır. Allahın muamelâtındaki hikmetleri, iyilikleri kavramıştır. Allahın dostluğuna, kusursuzluğuna yakın hâsıl etmiştir. Binaenaleyh Allahın kendisine takdir ettiği hayata rıza göstermiştir. Bu rızaya Allah da rıza ile mukabele ediyor. Onun için Allah: (Ey nefsi mutmaine, sen Allahtan ve o da senden razı olduğun halde Rabbına gel dön ve cennetime gir) buyuruyor.

Rıza mertebesine eren insanda hayat pek tatlı rahat, endişesiz geçer. Onun Allahın rızasından başka korkacağı bir şey

kalmaz. O; dünyanın en kuvvetli, en temkinli, en neşeli adamlarından biridir. İşte böyle insan cemiyetteki hakkına da razı olur, başkalarının hakkına riâyet eder. Hiç bir hakka tecavüz etmez.

Cenabı Hak Kur'anı Kerimde: (Allah rızasına kavuşmağı emel ittihaz etmecliğimizizin cennete kavuşmağı emel ittihazımızdan daha hayırlı olduğuna) işaret buyuruyor.

75 — MÜSAADEKÂRLIK : Bir adamın fenalıklarına göz yummak değildir. Ancak elinde olmıyan sebeplerle yapmadığı iyiliği ve kasidsiz yaptığı hatayı müsaît karşılamak ve hatayı bilerek yaptığı halde sonra yaptığından samimiyetle pişman olan insanı affetmektir. Zira, insan zayıf olarak yaratılmıştır. Ve her insan aynı olgunluğa ermiş veya aynı mevhibeleri elde etmiş değildir. Bu beşerî zaaf ve kemalsizlikten dolayı insanlar türlü hatalar işler fakat bunun karşısında Allah af ve mağfiret edicidir. Hikmet ve merhamet sahibidir. İlk insana, Adem Babamıza yapılan muamele de böyledir. Kur'anı Kerime göre o cennete, yaklaşılması kendisine menedilen ağaca emri unutarak yaklaşmıştır. Allah kendisini ikaz edince nisyânından müteessir olmuş, nedametle Allahtan af dilemiştir Allah da onu affetmiştir. İmdi müsaadekârlık; büyüklüğün, beşeri küçüklük kusurlarına karşı bir mukabelesidir. (Kusur küçüklerin, af büyüklerin şanı) olduğu bir darbimeseldir.

O halde Allah müsaadekâr olduğu gibi insanlar dahi insanların tabî kusurlarına karşı affedici, ve herkesten ancak elinden geleni isteyici olması lâzımdır. Herkesten aynı şeyi talebde ısrar hikmete muvafık değildir. Zaten onun içindir ki dünyada her insanın kullanıldığı yerler farklı, işler muhtelifdir.

Dinler arası münasebetler

76 — HAYIRLARDA MÜSABAKA

77 — İYİ MUAMELE VE GEÇİM

İzahları;

76 — HAYIRLARDA MÜSABAKA : Beşeriyet; siyasî ih-

tiraslarına her kuvveti olduğu gibi maatteessüf dini de âlet etmiştir. Dünyadaki din, mezhep muharebeleri bu yüzden icat edilmiştir. Din; harbi teşvik değil meneden bir hükümdür, emperyalist bir harbi vücade getiren bütün hırslar dinin menettiği şeylerdir.

Bir müslüman; Allahı tanımayan, dinî inkâr eden kâfir kureyş putperestlerine bile hüsnü, muamele etmekle mükellef olmuştur. Ve Kur'anı Kerimde Allah, bir insanı öldürmek bütün insanları öldürmek ve bir insanı kurtarmak bütün insanları kurtarmak ehemmiyetinde olduğuna işaret buyurur. İşte bu hakikatlerin sarih, kat'î mukaddes müeyyideleri:

(2 - Bakara - 40(213))

İnsanlar bir tek ümmet idiler. Allahü Tealâ ihtilâf eyledikleri şeylerde hakem olmak üzere müjdeleyici ve korkutucu peygamberler gönderdi. Ve onlarla beraber hak olarak kitap da indirdi. Onda o kitap verilenler bu kadar ayan beyinat geldikten sonra aralarındaki azgınlık ve hasedden dolayı ihtilâf eylediler ve bunların ihtilâf eyledikleri şeyde Cenabı Hak mü'minlere hidayet buyurdu.

(2 - Bakara - 150(148)) : «Herkesin ona yüz çevirdiği bir cihet (Kible) vardır. Ey mü'minler siz hayırlarda müsabaka ediniz. Her nerede olursanız olunuz Allahü Teala cümlelerinizi cemedip toplar.»

(30 - Rum - 32): «Dinlerini tefrik edip taife taife olanlardan olmayın.»

(5 - Maide - 51(48)):

«Ey insanlar, sizden her biriniz için bir şeriat ve meslek mahsus kıldık Eğer Allah mürat etse sizi bir tek millet kıldı. Lâkin sizi imtihan için muhtelif ümmetler kıldı hayırlarda müsabaka ediniz. Cümlelerinizin mercii Allahü Tealâdır.»

77 — İYİ MUAMELE VE GEÇİM : (22 - Hac - 67): «Her ümmet için bir din kıldık ki ona sâlik olurlar. Din içinde seninle münazaa ve mücadele etmesinler.»

(21 - Enbiya - 93): «İnsanlar dinlerini aralarında ayırdılar. Cümlesi nihayet bize rücu ederler.»

(29 - Ankebût - 46): «Nefislerine zulüm ve küfredenler-

den gayri ehli kitap ile en iyi surette mücadele ve mübahase ediniz.»

(17 - Esra - 54(53)): «Kullarıma söyle küffara hüsnü muamele etsinler.»

(7 - Araf - 198(199)): «Onlara (putperestlere) af ile muamele et.»

(60 - Mümtahane - 8): «Sizinle din için mukatele etmiyenlere (yani sizi putperestliğe döndürmek, dininizden ayırmak için üzerinize kılıç Çekip yürümiyenlere) ve sizi diyarınızdan çıkarmıyanlara (yani memleketinizde hayat hakkı sizden men ve sizi muhacerete mecbur etmiyenlere) hayır etmekten, ih-san (iyilik) etmekten Allah sizi nehiy etmez (menetmez). Allah adalet edenleri sever. (Yâni size tecavüz ve fenalık etmedikçe sırf din ayrılığından dolayı insanlara insanlık haklarını menetmek, onlara husumet beslemek ve insanlık yardımlarını e-sirgemek içtimaî adalete uymaz.)

Diğeri: (5 - Maide - 35(32)): «Kıyas veya yer yüzünde fesat (fenalık) çıkarmak sebebi olmıyarak bir nefsi katleden sanki bütün insanları katletmiştir. Bir insanı ihya eden de sanki bütün insanları ihya etmiştir.»

Hadisi Şerif: «Oruç, namaz, sadaka derecesinden efdal (ileri) bir amelin (işin) vücudünden size haber vereyim mi? O amel; ıslahı beyndir (ara düzeltmektir). Zira fesadı beyndir (ara fesadı) mühliktir. (Tehlikelidir. Helâk edicidir).

Diğeri : «Maktul olmaklığın en fenası mücerret mülk zaptetmek için açılan harp safından ölmektir.»

Dikkat: İslâm dinine bilmiyerek emperyalizm isnat edenlere bu vesikalar kâfi gelir. İslâmlığın ilk kuruluşunda Peygamber Efendimizin yaptığı muharebeler müdafaai meşrua idi. Çokluğa karşı pek azlıkla, ve sırf hicret ettikleri Medinede olsun tutunabilmek ve içtimaî bir hayatta dinlerini muhafaza edebilmek mecburiyeti ile idi.

Hakikat esasları

78 — ASILDA BİRLİK

79 — HAYATTA BİRLİK

80 — SONDA BİRLİK

İzahları;

78 — ASILDA BİRLİK: Asılda biriz. Çünkü hep Allah-tan geldik.

79 — HAYATTA BİRLİK : Hayatta da bir olmak mecburiyetindeyiz.. Zira ihtilâflara meydan bırakmamak harplerin, felâketlerin önünü almak için fikir ve kalb birliği yapmak zuretindeyiz. Bu birliği temin etmedikçe beşerî ıstırapların sonu gelmez ve var olmamızdaki gayeye de erilmez. Zira insanlıkta olgunlaşmağa vakit, fırsat bulamayız. Bütün edebiyat ihtilâflara hizmet eder kemale erilmedikçe de ihtilâftan, çarpışmadan boğuşmadan kurtulunmaz. İnsanlar arasında iptidailiğin açtığı ihtiras boşlukları, insanlık hisleriyle doldurmadıkça, siyasî ihtirasların, egoizmanın yıdığı ihtilâflar aradan temizlenmedikçe selâmet ve rahat yoktur. Tam bir tesanüt ve teavün ile umumî bir kalkınmaya da imkân yoktur. Dünya milletleri, salâh, medeniyet ve umrandan ziyade tahribat ve korunma işlerine kuvvetlerini sarf edip dururlar. Yolun doğrusunu seçmedikçe daha fenasına düşerler.

İşte bütün dünyada mütemadî çarpışmalara meydan veren yine; arada kasden siyaseten açılmış binlerce senelik bu boşluklardır. Düşmanlıklara hız ve imkân veren şey; araya kasden sokulmuş nifaklar, fena telâkkiler, nazarlardır. Fertler nasıl bir maksatla aileler tesis etmişler, zümreler ve milletler teşkil etmişlerse zümreler ve milletler dahi aynı güzel maksat ve hüsnüniyet ile müşterek dünyadaki müşterek işler için el birliği ederlerse, muhabbetle tesanüt ve teavün. içinde yaşarlar. Hayatta birliği vücade getirecek intibahlardır. Bu neticeyi başarmağa akliselim kâfidir.

80 — SONDA BİRLİK : Sonda da birlik muhakkaktır.

Zira hep Allaha döneceğiz. Önü, sonu birlik olan umumî hayatın ortasının da birliği zarurî ve tabiidir.

İmdi, zaten insanlar hayatta birleşmedikçe dünyanın sonu gelmiyecektir. Mukaddes kitapların tebşiratına göre sonda beşerî bir tekâmül devri vardır. Ve bu devir; hayatta gaye birliği hâsıl olunca insanlara gelecektir. Dürüst, samimî iyi niyetli insanlar için gaye esasen birdir. Bundan ayrılanlar henüz ihtiraslarını tatmin etmek için yaşayanlardır. Onlar da intibaha gelince birlik hâsıl olacaktır. İşte bu kısım insanlar; ayrılığın meydan verdiği fenalıklardan istifadeyi o zaman ister istemez terke edecekler, zira o zaman ayrılık kalmıyacak ki ihtilâf ve fenalık kalsın. Bu suretle de umumî hayatta kemal gayesi bütün cemiyette tahakkuk edecektir.

Hilkat esasları

81 — MUHABBET

82 — TEKÂMÜL

83 — VUSLAT

İzahları;

81 — MUHABBET : Allah bizi muhabbetinden dolayı yarattı. Ruhlarımızın yaratılmasına, vücutlarımızın doğmasına sebep muhabbet olduğu gibi hayat ve hareketi vücuda getiren saikler de muhabbettir. Muhabbetin evlâdıyız. İmdi hayattaki ilk asıl duygumuzun muhabbet olması lâzımdır. İlâhî baş vazifemiz sevmektir. Sevgisinden bizi yaradan, yaşatan Allahı sevmek, sonra Allahın sevdiği işleri sevmek ve Allahın sevgili mahlûkatını sevmektir.

82 — TEKÂMÜL : Allah kemali (yâni yetkinliği, olgunluğu, ileriliği) sever, kendi kemalini mahlûkta görmek ister. Bu kemali mahlûkta izhar ve temaşa için insanı yarattı.

Bu kemali gerek kendinde ve gerek yer yüzünde işliyecek insandır. İnsan kendini iyileştirmek ve yer yüzünü imâr, islah ve temdit ile mükelleftir.

Tâ ki Allahın kemâlatı, güzellikleri iyilikleri her şeyde, her yerde zahir olsun. Allahın tekâmül kanunları mütemadiyen insanları bu vazifeyi ifaya sevkettiriyor. İnsanları intibah ve muhabbet vererek kemale götürüyor. Tam bir muhabbet ve kemal devresine kadar ıstırap ve intibah devam edecektir. Muhabbet tamam olunca ıstırap da intibah da sona erecektir ve kemal devri tam olarak açılmış olacaktır.

83 — VUSLAT : Tekâmülün neticesi vuslattır. Vuslat; tam bir muhabbetin neticesi ve semeresidir. Bu haldeki her insanın Allah ile vuslatı tahakkuk edecektir. Vuslatın semeresini hem ruhta hem hayatta görmek mümkün olacaktır. Tam bir tekâmül rüşdü içinde herkes günlük iş iradesini ilham ile Allahtan alacaktır. Her şeyi Allaha sorup öğrenecektir. İlham yolları apaçık ve mi'raç daimî hal olacaktır. Herkes ilâhî bir huzurda yaşadığını duyacak ve icaplarına uyacak, daimî bir zevk içinde çalışacaktır. Ondan sonraki ahret hayatı da bu vuslatın devamı olacak ve neticede vuslat sona ererek insan Allaha rücu edecek, asıldakilerle birleşecektir. Dünyadaki hayat vuslatı; Melekûta kavuşmaktır. Melekût; Allahın dünyada doğrudan doğruya tecelli edecek hükümranlığıdır.

Netice: Yukarıda esasları yazılı üç hilkat safhasına göre:

1) Allahtan geldik, Allah'ta yaşıyoruz ve Allaha dönüyoruz.

2) Muhabbetten geldik. Muhabbetle yaşamadığımız için ıstırap çektik. İntibah ile muhabbete döneceğiz. Ve bu dönüşle saadete ereceğiz.

3) Kurtuluşumuz, sadetimiz kemal ile hasıl olacaktır. Zira yaradılmamızda gaye kemaldir, yâni: Allahın kemalinin mahlûkta tezahürü! İmdi ister istemez kemale gideceğiz.

4) Ne kadar çabuk intibah duyarsak o kadar çabuk salâha dönmüş ve ısrap devresini bitirmiş, kemale, saadete ermiş olacağız.

5) İntibahın icabı, akli selim ile işlerimizi ayarlamak, fenalıklardan el çekmek, iyiliğe karar vermek yâni egoizmi terk ile elçiliğe dönmektir. Nefse kulluk etmekten vazgeçip Allahın hür kulu olmaktır.

KULLİYATIN İNTİŞAR EDEN KISIMLARI

KİTAPLAR

No:	İsmi	Fiati
1	Başlangıçtaki fikir	25 »
2	Allah mefhumu	45 »
3	Din ve sahnaları	20 »
4	Din ve esasları	30 »
5	Din ve telâkkâleri	45 »
6	Din ve hikmetleri	45 »
7	Dinler arası ümîhâl esasları	50 »
8	Müslümanlık esasları	25 »

BROŞÜRLER

Münacat — Çocuk dilinden izahlı	7,5 »
» ————— Manzum	7,5 »

Fiati 25 kr. 00.